

PRIMER COL·LOQUI INTERNACIONAL: MEMORIAL DEMOCRÀTIC. POLÍTIQUES PÚBLIQUES DE LA MEMÒRIA. Barcelona, del 17 al 20 d'octubre de 2007
Organització: Generalitat de Catalunya. Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació. Direcció General de la Memòria Democràtica

LES INSTITUCIONS DE PROTECCIÓ DE MENORS I BENÈFIQUES DE BARCELONA I PROVÍNCIA (1939-1959)

Elena Ràfols Yuste, Maria Verdú Guinot, Neus Garcia Ràfols

PRESENTACIÓ

Des de l'inici de la guerra civil, el 1936, l'exèrcit insurgent instaura en aquells territoris ocupats la repressió ideològica i social contra la població, en molts casos justificada en base a un corpus teòric científic construït a propòsit. Encara es coneix molt poc la repressió exercida a la infància. Nens, nenes i joves havien de ser reeducats, sobretot si eren fills o filles de "rojos", és a dir, de republicans. A elles, a més a més, se'ls va aplicar una repressió específica amb la creació de lleis i institucions que limitaven la seva llibertat individual. A les dones, des de la infància se'ls va inculcar una consciència femenina basada en la submissió, la maternitat i la represa dels rols d'ordre domèstic per tal de transmetre a la família els valors cristians tradicionals.

Un dels agents de socialització va ser el sistema de protecció de menors i de beneficència mitjançant l'internament de nens, nenes i joves en centres tutelats, sobretot, per institucions religioses. La fam, el fred, la por i la manca d'amor són sensacions que encara perduren en la ment dels nois i noies internats. Per a moltes i molts el pas per aquests centres va ser molt traumàtic, deixant seqüeles físiques i psíquiques per sempre.

L'obra de protecció de menors abastava ambdós sexes encara que a cadascun li tenien programat un camí molt diferent. Mentre a uns els preparaven per realitzar una professió amb la qual guanyar-se la vida, a les altres només se'ls ensenyaven les tasques domèstiques.

És cert que també les noies que no es trobaven dins d'aquestes institucions rebien una formació molt inferior a la dels nois i dirigides a la mateixa finalitat, però la gran diferència és que les primeres no veien altra realitat que la que vivien dins les quatre parets entre les quals passaven de la infància a la joventut amb tot programat.

L'acció protectora del Consejo, les Juntas –provincials i locals- i els Tribunals de Menors no va ser l'única que tenia una finalitat caritativa i tutelar de la infància i la joventut arribant a la mateixa família, sinó que la xarxa benèfica era molt àmplia i abastava diferents òrgans. Per exemple, sota l'autoritat del Ministre de Governació i enquadrat en la Dirección General de Beneficencia y Obras Sociales, es va crear a finals de 1940, l'*Obra Nacional de Protección a los Huérfanos de la Revolución y de la Guerra*¹ de la qual depenen en l'esfera provincial les juntes provincials de beneficència i en l'ordre local, les delegacions que Auxilio Social tenia establertes en cada municipi. Com ells mateixos expressen en una publicació de l'època, es tracta de què "*el Nuevo Estado a través de la denominada Obra Nacional de Protección a los Huérfanos de la Revolución y de la Guerra, con una generosidad y alteza de miras [...] no desampara a los huérfanos carentes de recursos*"²

¹ Decreto de 23 de noviembre de 1940 sobre protección del Estado a los huérfanos de la Revolución Nacional y de la Guerra. *Boletín Oficial del Estado* (1 diciembre 1940), núm. 336, p. 8253-8255

² JUNTA PROVINCIAL DE BENEFICENCIA. *Junta Provincial de Beneficencia*. Barcelona, 1944, p. 24

L'Auxilio Social del Movimiento, va ser un dels òrgans que en l'Espanya de la postguerra, va tenir cura dels menors orfes i dels necessitats, encara que al llarg del temps va anar perdent pes. Altres finalitats d'Auxilio Social eren el foment de la política d'augment de la natalitat i l'intent de reduir la mortalitat infantil, per això van fer una tasca *protectora* de les mares i les criatures conjuntament amb les actuacions de la Sección Femenina de la Falange. Germandats catòliques, ordes religiosos, parròquies, convents, etc., s'ocupaven també de les tasques benefactores formant part quasi sempre dels quadres de comandament de les institucions.

ELS INICIS DE LA PROTECCIÓ DE MENORS A CATALUNYA

Catalunya i més concretament Barcelona va ser un dels territoris pioners en la creació d'institucions de protecció de menors. Durant els anys 20 es troben al capdavant de la protecció dels menors de Barcelona persones de gran reconeixement com Lluís Ma. Folch i Torres en els aspectes psicopedagògics, Josep Pedragosa en els socioeducatius, Claudi Bassols en els mèdics i Ramon Albó en els jurídics, és també el moment en que es posen en marxa la majoria de centres.

Però el gran impulsor, que va posar en marxa tota una sèrie de programes i d'institucions renovadores -en aquell moment- per tal d'auxiliar els infants en situació d'abandonament, orfanat o empresonament, va ser de Ramon Albó i Martí. Aquest jurista fill d'una família de gran religiositat i ben relacionada amb l'alta burgesia catalana, va començar a visitar presons el 1890 ensenyant i explicant el Catecisme a nens presos, moment en el qual se'n va adonar de la situació en la que es trobaven en aquests centres, amuntegats i en condicions infrahumanes. Des d'aquell moment dirigeix els seus projectes vers la creació d'institucions que vetllin pels menors siguin orfes, abandonats, delinqüents, captaires o es dediquin a la prostitució...

Albó es relaciona amb altres personalitats dedicades també als menors com Tolosa-Latour, Montero-Ríos, Gabriel Mª de Ybarra i polítics com Prat de la Riba. El 1895 ja estava al front del Patronato de Niños y Adolescentes Abandonados y Presos, i va presidir el Tribunal Tutelar de Menors de Barcelona en els seus inicis. Apartat durant la República, va ser restituït pel nou govern, amb el qual va ostentar molts altres càrrecs -la majoria fins a la seva mort-, va presidir la Junta Local de Barcelona del Patronato Central para la Redención de Penas por el Trabajo³, i el Tribunal Tutelar de Menors de Barcelona, va ser vicepresident de la Junta Provincial de Protecció de Menors de Barcelona i va ocupar llocs en diferents patronats com en el de l'Obra Tutelar Agrària de la que va ser fundador. També va participar en congressos i reunions amb la presentació de ponències i va ser autor de diversos llibres on va deixar escrites les seves idees.

Sempre estarà present en la seva vida i la seva persona una religiositat extrema⁴. Fins i tot va deixar com a testament una carta pòstuma mitjançant la qual s'acomia dels menors i de totes les persones que formen part de la Junta, del Tribunal i de les institucions.

³ El Patronato Central para la Redención de Penas por el Trabajo³, va ser creat el 7 d'octubre de 1938 (a partir de 1942 es dirà Patronato Central de Nuestra Señora de la Merced para la Redención de Penas por el Trabajo i dependrà de la Dirección General de Prisiones del Ministeri de Justicia). JUNTA DE PROTECCIÓN DE MENORES DE BARCELONA, "Cartas del Excmo. Sr. D. R. Albó al Excmo. Sr. General Alvarez Arenas y a otras personalidades", *Fons 334, Caixa 298*, ANC

⁴ JUNTA DE PROTECCIÓN DE MENORES DE BARCELONA, "Santos Cosme y Damián", *Fons 229, Caixa 46*, ANC. El seu nom apareix el primer d'una relació d'11 noms en un llistat mecanografiat (suposem que la llista data de finals de 1939 o d'abans de l'agost de 1940). Albó hi consta com a delegat i té una antiguitat a la Germandat de més de 30 anys.

LLEIS I INSTITUCIONS

A Espanya, les primeres lleis que es creen en benefici dels menors daten de finals del segle XIX. Però fins a principis del segle XX no es crea una llei, basada en el model belga de 1912, així com altres de desenvolupament, que tracta la protecció infantil. Des del 1938, en plena guerra civil, el bàndol nacional ja està reorganitzant l'Obra de Protecció de Menors. Una vegada instaurada l'etapa franquista, va apareixent nova legislació fins que es publica el Decret de 2 de juliol de 1948, pel qual s'aprova el text refós sobre Protecció de Menors. La finalitat de la protecció de menors com a institució és la inspecció, la vigilància, la promoció, el foment i la coordinació d'organismes i serveis de protecció, podent relacionar-se directament amb altres organismes que tinguin la mateixa finalitat, així com amb els de beneficència particular. Per tant, per atendre els i les menors que ho necessitin es podrà acudir segons el seu lloc de naixement o de residència a l'Ajuntament, la Diputació, els establiments de beneficència, les institucions benèfiques particulars i altres llocs que la "superioridad" decideixi.

Els organismes que exerceixen la protecció de menors són el Consejo Superior de Protección de Menores, les Juntas de Protección de Menores, els Tribunals Tutelars de Menors. Aquesta protecció consisteix en:

1. Protegir i emparar la dona embarassada
2. La inspecció dels centres permanents o transitoris, que alberguin, recullin o exhibeixin nens
3. La investigació dels danys, serveis o explotacions de què puguin ser objecte els menors de 16 anys amb pares o sense
4. La denúncia i persecució dels delictes contra els menors. Es donarà compte a la Junta de Protección de Menors dels procediments que s'iniciïn
5. Emparar menors moralment abandonats, recollint-los de la via pública i proporcionant-los educació protectora i ensenyament professional
6. Cuidar, educar i instruir "los llamados anormales"
7. Vigilar el compliment de la llei sobre treballs perillosos, mendicitat de menors, fills de pares i mares desconeguts
8. Ostentar la representació legal dels menors que no la tinguin
9. La correcció dels menors de 16 anys infractors de les lleis penals, prostituïts, "licenciosos, vagos y vagabundos" (...)
10. Estudiar les reformes necessàries en favor dels menors
11. Divulgar els estudis relatius a la protecció de menors i foment de l'acció social en el seu favor

Fins als 16 anys, les juntes s'ocupen d'ambdós sexes; els més grans de 16 però menors de 21, si estan sota la tutela del Tribunal de Menors, podran continuar igual (en el cas dels repatriats, només les juntes). Si no estan sota aquesta tutela, dels nois de més de 16 anys se'n fa càrrec la Direcció General de Seguretat o el jutjat de 1a Instància. El Patronato de Protección a la Mujer, s'encarrega de les menors de 23 anys i més grans de 16, encara que el Patronato pot ordenar mesures de protecció o regeneració de les joves fins als 25 anys si els pares ho sol·liciten o cal continuar la reeducació⁵

LA PROTECCIÓ MORAL DE LES DONES

Hereu del Patronato Real para la Represión de la Trata de Blancas⁶, el Patronato de Protección a la Mujer, dissolt el 1935, torna a ser organitzat pel Nou Estat mitjançant Decret de 6 de novembre de 1941. Sota l'auspici del Ministeri de Justícia i amb personalitat jurídica

⁵ Art. 19. Ley de 20 de diciembre de 1952 sobre organización y funciones del Patronato de Protección a la Mujer. *Boletín Oficial del Estado* (22 diciembre 1952), núm. 357, p. 6271-6275

⁶ Creat el 1902 en el Ministeri de Justícia i després de diferents reformes, és reorganitzat l'11 de setembre de 1931 amb el nom de Patronato de Protección a la Mujer. Va ser dissolt el 1935 i les seves funcions van passar al Consejo Superior de Protección de Menores.

pròpia, la finalitat del Patronato és "la dignificación moral de la mujer, especialmente de las jóvenes, para impedir su explotación, apartarlas del vicio y educarlas con arreglo a las enseñanzas de la Religión Católica"⁷.

El Patronato el formen els òrgans centrals (Junta nacional), els provincials (Junta en cada capital de província) i els locals (Junta local). Els òrgans de govern del Patronato són el Ple i la Comissió Permanent. A Barcelona tenien centres propis com la casa de Família Ntra. Sra. de Lourdes dirigida per una visitadora i el centre preventiu Hogar de Santa Marta, dirigida per religioses del Bon Pastor.

L'OBRA DE PROTECCIÓ DE MENORS

L'òrgan suprem de l'Obra de Protecció de Menors és el Consejo Superior de Protección de Menores constituït en el si del Ministeri de Justícia. Els òrgans de govern són dos, el Ple i la Comissió Permanent. Estava organitzat en la Secció Primera: Puericultura i Primera Infància, la Secció Segona: Assistència Social, la Secció Tercera: Mendicitat i Tutela Moral, la Secció Quarta: Tribunals Tutelars de Menors i la Secció Cinquena: Jurídica i Legislativa. El Consejo Superior publicava la *Revista de la Obra de Protección de Menores*, des del 1944, un dels mitjans de difusió de les seves activitats i de les juntes, tribunals, etc., d'arreu de l'Estat espanyol. El Consejo estava en contacte permanent amb les juntes i vigilava la seva gestió, especialment l'econòmica i de les seccions de Puericultura i Primera Infància. Les Juntes "guardan siempre la consideración jerárquica debida, consultando antes de actuar en todo lo que excede de sus facultades ordinarias"⁸.

La Junta Provincial de Protecció de Menors de Barcelona, en la Memòria de l'any 1944, especifica que la protecció de menors barcelonina té com a directrius ser eficaç en els mètodes i sistemes de la protecció del menor moralment abandonat, crear una escola per tal de realitzar la labor de reincorporació del menor en la societat i l'assistència social a les famílies "depauperadas". La protecció assistencial inclou la mèdica (especialment els serveis de puericultura) i l'escolar que abasta també la protecció moral. Això s'aconsegueix mitjançant l'actuació d'un variat nombre d'entitats benèfiques, privades i públiques i organismes de l'Estat entre els quals es troben les juntes. A més a més, per aconseguir l'eficàcia d'aquests propòsits diuen haver trobat un "riguroso sistema científico" a través de les orientacions psicopedagògiques del laboratori psicotècnic. En cada capital de província funciona una Junta de Protecció de Menors amb jurisdicció en tot el territori provincial amb la facultat de designar delegacions locals en aquells municipis on ho cregui convenient. El Consejo Superior autoritzarà aquesta creació. La Junta local tindrà jurisdicció independent de la provincial. Els òrgans de govern seran dos, el Ple i la Comissió Permanent. En les Juntes funcionaven la Secció Primera: Puericultura i Primera Infància, la Secció Segona: Assistència Social i la Secció Tercera: Mendicitat i Tutela Moral. La Junta Provincial de Barcelona compartia pis amb la delegació del Consejo Superior i el Tribunal Tutelar de Menors. Les dependències dels tres organismes estaven situades al passeig de Gràcia, 75, principal.

Pel que fa als mitjans econòmics amb els quals comptaven, el principal ingrés provenia de la recaptació del 5% sobre els espectacles públics. La resta, són ingressos que es realitzen a partir de donatius i béns propis.

La creació dels tribunals tutelars de menors es basa en el projecte redactat per Avelino Montero Ríos (1918), amb la finalitat de tenir força jurídica en les actuacions de protecció de menors i comprèn tant la facultat reformadora com la protectora. Funcionen en forma de

⁷ Art. 4t. Decreto de 6 de noviembre de 1941 por el que se organiza el Patronato de Protección a la Mujer. *Boletín Oficial del Estado* (20 noviembre 1941), núm. 324, p. 9080-9081

⁸ Gregorio SANTIAGO CASTIELLA. "Crónica Nacional". *Revista de la Obra de Protección de Menores*, núm. 1, 1r trimestre 1944, p. 30. Volum 1944.

tribunal col·legiat sota la direcció d'un president, excepte a Barcelona i Madrid ciutats en les quals pel seu volum tenen la jurisdicció dos jutges unipersonals. Són menors de la competència del Tribunal els que són objecte de protecció jurídica, que procedeixen de l'enjudiciament d'adults, els que pateixen abandonament moral culpable, els delinqüents (segons la *Llei de Tribunales Tutelares de Menores d'11 de juny de 1948*)⁹

Hi ha dos tipus d'establiments tècnics: d'observació i de reforma. Els primers són els establiments coneguts com a "casa d'observació", que disposen de laboratori psicològic, psiquiàtric i psicotècnic. Els de reforma es subdivideixen en establiments de tipus: educatiu en règim semi obert, per exemple, les escoles professionals, les granges i colònies agrícoles; correctiu (reformatori) en règim tancat; especial per *anormals*; règim obert, com són les cases de família i les residències per a joves i "*las secciones de perseverancia de algunos establecimientos organizados en régimen cerrado o semiabierto*"¹⁰. No es constitueix cap tribunal de menors que no compti amb els seus propis establiments d'observació i de reforma. A Barcelona va començar el seu funcionament el 1921 (Ordre de 22 de gener), amb Ramon Albó Martí de president i Martirian Llosas Serrat-Calvo com a secretari.

Els tribunals compten amb institucions auxiliars. Són centres d'internat per als menors tutelats que no poden disposar d'una llibertat vigilada en el propi ambient familiar. En els casos que cal una separació del menor de la seva família, aquest és internat en establiments autoritzats prèviament pel Consejo Superior de Menores i es classifiquen en tècnics i de guarda i educació. Els tècnics alhora, es divideixen en els d'observació i els de reforma, en educatius, correctius, tractament especial (*anormals*) i semilibertat. Alguns d'aquests establiments estan al servei exclusiu del Tribunal però la majoria són col·legis particulars de religiosos que tenen concertat el servei.

Com en el cas de les juntes, els ingressos més importants procedeixen del percentatge del total recaptat per les Juntes en l'administració de l'impost del 5% sobre espectacles públics. La resta prové del Ministeri de Justícia amb una consignació per al pagament de les estades i de donatius i béns propis.

Amb la intenció de formar joves per tal que la seva sortida professional fos la pagesia i contribuir a repoblar el camp neix l'any 1928 l'entitat privada Obra Tutelar Agrària al costat de la Junta i el Tribunal. Ramón Albó va ser el fundador de les colònies agrícoles. La Colònia Agrícola Les Torres de Lliçà de Vall, va ser la primera que es va crear per a nois, l'any 1928. Al mateix lloc, es va crear la Colònia de Bellaplana per a noies les quals practicaven tasques de camp adequades per a la dona: cria de corral i de bestiar gran i elaboració de confitures, formatges, herboristeria... Els dos centres van funcionar amb el nom de Escuelas Agrícolas de Santa María del Vallés. Durant la República van ser tancades i tornades a restablir durant l'immediata posguerra. L'altre centre agrícola important per l'Obra és la finca de Santa Maria de Gimènells. El 28 de desembre de 1929, l'Obra comprava la finca Gimènells situada a Vilanova d'Alpicat (Lleida), però no es va posar en marxa fins després de la Guerra Civil. La Junta i el Tribunal se'n fan càrrec de la seva administració fins al 1951 moment en què només es faran càrrec de les estades dels nens. Aquesta és la Colònia agrícola més important que al llarg del temps acabarà per convertir-se en un poble, Santa Maria de Gimènells.

⁹ TRIBUNAL TUTELAR DE MENORES DE BARCELONA, *Hacia la preparación y especialización del personal educador: Doctrina y practica*. Barcelona, 1958.

¹⁰JUNTA PROVINCIAL DE PROTECCIÓN DE MENORES DE BARCELONA. "Memoria que presenta la Comisión Permanente al Pleno de la Junta Provincial de Protección de Menores (14 diciembre 1945)", *Carpeta "Acta y Memorias Pleno 1946, Pleno 1945 y 1947*. Fons 334, Caixa 298. ANC (Mecanografiada)

ESTRUCTURA DEL SISTEMA DE PROTECCIÓ DE MENORS I DE BENEFICÈNCIA: ELS CENTRES

L'observació medicopsicopedagògica

El metge madrileny Tolosa Latour, l'any 1890, va presentar una proposta per instaurar l'observació medicopsicològica del menor prèvia al judici, fórmula que després havia de constituir la base de treball dels tribunals de menors. Es creen així centres d'observació física i mental els quals durant la República són suprimits però una vegada acabada la Guerra Civil, quan es reorganitzen les institucions de protecció de menors, es torna a presentar la necessitat de posar-los en marxa com podem veure mitjançant els escrits que Ramon Albó havia enviat al general en cap de les forces d'ocupació, Eliseo Alvarez Arenas l'agost de 1939 i els que José Talayero, director del Grupo Benéfico, envia a Albó a principis de 1940¹¹. A Barcelona es reorganitza el Laboratori Psicotècnic. Abans de la guerra havia estat dirigit pel psicopedagog Lluís Maria Folch i Torres incorporant-se més tard el pediatre Claudi Bassols Iglesias.

Quan els menors passen per aquest laboratori ja s'han fet dues fitxes: la d'antecedents i la medicoantropomètrica. La primera s'elabora a partir de les circumstàncies i situació del menor en relació a les condicions dels seus pares i germans i de la llar on s'ha criat, *herencia* (sic), part i primeres etapes de la vida i la segona, elaborada pel metge cap del servei. En el laboratori tenen lloc els exàmens mentals que resten indicats en la fitxa psicotècnica: examen global de Binet-Terman; analífic, de Vermeylen; capacitat social, de Porteux; caracterològic de Rorschach. Per conèixer els coeficients pedagògics el director del Grupo Benéfico (a Barcelona és l'única institució que compte amb un laboratori d'aquest tipus) elabora la fitxa pedagògica i finalment s'elabora la fitxa psicològica. Obtingudes totes les fitxes s'elabora la fitxa medicopsicopedagògica, de la qual se'n fan còpies per la Junta, el Tribunal i per a tots els caps de servei que han de tractar amb el menor. Una vegada passat aquest període d'observació, el menor, segons aptituds, edat i condicions és enviat a alguna de les 14 institucions d'asil, a casa de família o granja agrícola.

Els centres

Al finalitzar la guerra, milers de nens i nenes s'havien quedat orfes o tenien els pares a la presó o a l'exili, o van ser abandonats. Això, lligat a la carència d'aliments i d'infraestructures va provocar la saturació dels pocs centres que hi havia. Ramón Albó, en un escrit del 10 d'abril de 1939, dirigit a Eliseo Alvarez Arenas, comenta que en el Grupo Benéfico, el centre més important de la Junta, n'hi havia més de 500 nens interns que estaven "*más almacenados que clasificados y educados*"¹². Insisteix també en la necessitat de canviar el personal ja que "*el actual personal rojo ha de cesar y ha de ser sustituido por otro perfectamente capacitado y con absolutas y completas garantías*"¹³ Quatre mesos més tard, no tant sols no s'havia resolt el problema sinó que el nombre de menors havia augmentat a vuit-cents.¹⁴

La Junta i el Tribunal tenien centres propis com el Grupo Benéfico (més tard es dirà Ramon Albó en memòria del seu creador) a Barcelona, per a nens o la Institución Santa Ana a Palau de Plegamans, per a nenes. Comptaven també amb centres auxiliars (majoritàriament

¹¹ JUNTA DE PROTECCIÓN DE MENORES DE BARCELONA, Carpeta "Expediente Director Wad Ras, José Talayero", Fons 334, Caixa 189, ANC

¹² JUNTA PROVINCIAL DE PROTECCIÓN DE MENORES DE BARCELONA, "Cartas al Excmo. Sr. Dr. Albó al Excmo. Sr. General Alvarez Arenas y a otras personalidades", Fons 334, Caixa 298, ANC

¹³ *Ibidem*

¹⁴ *Ibid.*

religiosos), centres psiquiàtrics (Instituto Torremar a Vilassar), colònies agrícoles (Sta. Maria de Gimennells, Lleida), hospitalaris (Asilo de San Rafael) i cases de família (Casa de Família Moncada). Els centres que eren propis de la Junta eren auxiliars per al Tribunal i a la inversa. Hi havia en règim d'internat (Escuela Femenina de Educación), en règim de mitja pensió (*mediopensionados*) com el Col·legi Sagrada Família del carrer de Calàbria de Barcelona, i en règim d'externs (Oficina Central del Niño, Barcelona). L'Ajuntament també tenia centres com el de Ntra. Sra. del Port a l'igual que la Diputació (Casa de Caritat).

El personal: funcionaris, laborals, religiosos i voluntaris

El personal dels centres era molt divers. Els grans com el Grupo Benéfico comptava amb personal laic i religiós. Entre els laics tenim personal funcionari (alguns provenien del cos d'Inspecció d'Ensenyament), metges, mestres, educadors, sanitaris, personal per a la cuina, vigilants... El personal religiós pertanyia a diferents ordes. Als centres femenins eren dones, laiques o religioses i als masculins homes, també laics o religiosos i, en aquest cas, també monges que s'ocupaven de la intendència, el rentat de la roba, l'aixovar, etc. En les Oficinas del Niño hi havia infermeres i puericultores.

Malgrat això, bàsicament l'Església i en especial els ordes religiosos eren el puntal del nou estat i un element imprescindible a l'hora d'organitzar el sistema de protecció i beneficència. Allà on no podia arribar el personal del Consejo Superior, ho feien els diferents ordes religiosos. Amb aquest acord disminuïen les despeses de personal, perquè eren les monges les que s'encarregaven de les tasques domèstiques, a excepció de les que realitzaven els propis interns, sobretot en els centres femenins on les pròpies internes feien les tasques, moltes vegades les més pesades i desagradables.

"Nos ponían a hacer de todo, si habían medias rotas pues nos ponían allí a zurcir las medias. [...] Las monjas eran muy duras, nos obligaban a todo. Nos levantábamos a las cinco de la mañana. [...] Pero nunca nos pagaron"

Rosario Segarra Candel

Una figura molt important van ser la de la visitadora social, professió que ara coneixem com assistenta social. Aquestes dones eren seleccionades pel seu sentit religiós, per una conducta moral irreprotxable i un expedient impecable de servei a la Pàtria. En el cas del Patronato de Protección a la Mujer havia el cos de zeladores, executores directes de les ordres del Patronat, pel que fa a la creació d'expedients i a l'estudi i vigilància de les joves. Totes les que aspiraven a ser zeladores havien de ser més grans de 28 anys i menors de 45, i han de passar un curs de formació de sis mesos a l'Escuela Social de Madrid.

El manteniment econòmic

La Junta de Protección de Menores era l'encarregada de finançar les institucions pròpies, un cop aprovat el pressupost presentat per aquestes. L'any 1949, el cost per dia i menor de les estades dels interns era el següent¹⁵:

1949	INSTITUCIONS DE LA JUNTA	INSTITUCIONS COL-LABORADORES
Total d'estades	349.149	89.043
Cost dia/menor	11,41 pessetes	6,97 pessetes

¹⁵ JUNTA PROVINCIAL DE PROTECCIÓN DE MENORES DE BARCELONA, "Memoria que presenta el Vocal Secretario de la Comisión Permanente al Pleno de la JPPMB de 31 de diciembre de 1949, Pleno del día 31 de enero de 1950", *Fons 334, caixa 298*, ANC (esborrany mecanografiat)

En els informes de les visitadores es pot veure que la direcció d'aquests centres sempre es queixava de què amb aquests diners li era molt difícil atendre les necessitats de les internes i culpen de totes les deficiències d'instal·lacions, aixovar, vestuari, fins i tot de la mala alimentació i higiene a la manca de pressupost per a cap despesa extra. Molts dels ingressos provenien del treball que els interns, nois i noies, feien als tallers, treballs per encàrrec o a compte d'algun empresari. Les granges i horts també proporcionaven beneficis, a més de la possibilitat d'aconseguir menjar de millor qualitat. També era habitual que aquests centres rebessin donacions de roba i aliments d'empresaris i comerciants. Amb tot plegat s'intentava cobrir les necessitats dels menors.

Vida quotidiana als centres

La vida a l'interior dels internats estava regulada durant totes les hores del dia, des que els menors s'aixecaven fins que s'anaven a dormir. Les hores es repartien entre les classes de formació i els tallers, en el cas de les noies, a més a més, s'afegien les tasques domèstiques. La religió estava present en tots els actes de la comunitat.

"Tot eren monges i el capellà que venia cada dissabte a confessar les nenes. Ves quins mals havien fet aquelles nenes allà dintre... Cada dissabte la confessió i cada diumenge combregar i cada dia l'àngelus, el rosari... el viacrucis... No havia temps per estudiar les nenes perquè havíem de resar!"

Amparo Garcia Lomeña

Teòricament, els càstigs i premis eren utilitzats de forma mesurada per millorar el rendiment o l'actitud d'algun dels interns, o això és el que vol demostrar la direcció d'aquestes institucions en les seves memòries. Però el que expliquen les persones que hi van estar internes és molt diferent, parlen de la crueltat i gratuïtat dels càstigs.

"Jo recordo sempre els càstigs "a manta" per tot, per tot: per si demanaves algo, per si t'aixecaves, per si et trobaven un tros de pa. [...] Era una cosa tremenda".

Amparo Garcia Lomeña

"En fi... que fotien unes bufetades! Tu te'n recordes unes cadires que es van posar de moda que portaven unes varilles? Doncs la trencava i amb això et pegava, la que era la directora. I com que era baixeta, jo sí que me'n recordo, s'apujava a la cadira per pegar-te. Perquè les nenes que li passaven una miqueta ja no arribava amb el pal. I si et castigaven, et castigaven dintre d'un armari sense menjar, sense aigua".

Eva Molló Novoa

Els premis, generalment, només buscaven la malsana competitivitat i les enveges entre els interns.

"Una nit em va tocar sopar a la taula dels jefes del campamento [del Frente de Juventudes], no sé, es veu que vaig fer guàrdia en lo que és als dipòsits de l'aigua, i com a premi, com a premi! Que va ser un càstig, perquè allà sopant..."

Nicolás Alpiste Cotes

En els centres femenins, la majoria de peces del vestuari de les internes i de la roba de la casa la confeccionaven les pròpies menors als tallers. No obstant, en els informes de les visitadores a les diferents institucions es pot comprovar la precarietat dels uniformes i del calçat de diari. L'aixovar no estava en millor estat i la vaixela era escassa. Crida l'atenció que el vestit i el calçat dels dies festius sembla que era suficient i estava ben conservat.

"Van venir una vegada unes senyorettes de la Conferència que deien, i van regalar unes toquilles per les nenes i van fer les fotos amb les toquilles al peu del llit, maquíssimes doncs

van fer la foto però les toquilles, mai, mai ens les varen arribar a posar, mai, però quan elles venien sí, les toquilletes al peu del llit".

Amparo Garcia Lomeña

"De diari tenies uns pantalons, una camisa o un jersei, més aviat tenies una camisa. En comptes de botes o sabates, eren espadnyes. Que jugàvem a futbol descalços per no espatllar-les".

Nicolás Alpiste Cotes

Al llarg de tot el període estudiat l'alimentació de les menors és un clar reflex de la difícil situació en què estava immers el país. Dels precaris menús dels primers anys de postguerra, quan s'alimentaven bàsicament de patates, arròs i llegums, alguna sardina i la carn quasi inexistent, a poc a poc es va anar augmentant els dies en què menjaven carn, fruita o peix. S'ha de tenir en compte que els menús que s'han pogut estudiar són els que fan constar a la memòria anual les institucions o bé els servits durant les inspeccions de la visitadora social. És lògic pensar que els primers estan incrementats, per obtenir més pressupost de la Junta i els segons per aconseguir un informe favorable. Els testimonis que s'han pogut recollir, diuen que els primers anys són molt durs, la gana i el fred són elements presents en el record de tots els infants que han estat internats en algun centre d'aquest tipus i expliquen com es barallaven per les peles de patates i de la fruita.

"De fam també vam passar, per què no ho he de dir! Conexeu les acàcies? Les flor que semblen uns patitos... Pues amb les espadnyes, al pati de nois hi havien dos acàcies grandioses, amb l'espadnya tiraves i ens menjàvem els patitos. On la muralla que separava els patis, hi havia a la part de noies com un almacén que hi havia les patates, els moniatos.... El moniato cru és molt bo. Uns ferros amb una corda, els tiràvem i es clavaven allà als moniatos, i teníem un extra! La pell de la taronja te la menjaves. [...] Tot s'aprofitava! Els troncs dels arbres estaven pelats! D'anar rosegant-los."

Nicolás Alpiste Cotes

"I el pa, bueno, florit... el menjar... les lleties amb pedres, amb cucs... i si vomitaves o deies que no, que no t'ho menjaves, et fotien el cap per terra perquè t'ho mengessis..."

Eva Molló Novoa

Durant aquest anys de mala alimentació, de condicions higièniques precàries i d'assistència sanitària quasi inexistent, la població es va veure castigada pel flagell de la tuberculosi. Aquesta pandèmia afectava especialment als infants. En la documentació no apareixen quasi casos de tuberculosi, el motiu és que es feien revisions periòdiques de les internes i els interns i al primer indicatiu de tuberculosi es traslladaven els menors a algun centre hospitalari com l'Hospital Asilo de San Rafael o el Sanatori Antituberculoso Virgen de Montserrat de Torrebónica (Terrassa)

"El tumor blanc era un tipus de tuberculosi als ossos. Això era de la misèria que hi havia. Com no havia penicil·lina en aquella època, només que per a qui se la podia comprar, perquè venia de fora. [...] Doncs no la vaig necessitar i vaig sortir-me'n igualment, gràcies a Déu."

Amparo Garcia Lomeña

Les malalties més freqüents a banda de les habituals en la infància com el xarampió, eren les contagioses i parasitàries com l'escabiosis, impètigos, tinyes, sarna... També hi havia raquitisme i desnutrició.

[Al centre es va posar malalta amb febres altes] *"Nunca [me vió un médico]. A veces me mandaban a mi misma a la farmacia a comprar algo."*

Rosario Segarra Candel

"[...] estava ple de nenes dormint una sobre l'altra, de grans i petites juntes, i era horrorós! Era una cosa que no es podia ventilar! [A les grans] les tancaven a dintre que no podien sortir ni a fer pipí ni res, i ho feien per la finestra." Maria Lucas Ferrer

La higiene era un aspecte molt important, la dutxa acostumava a ser setmanal i les nenes més petites o que es feien pipí al llit en dies alterns. El problema era que no sempre les instal·lacions eren les més adients. En diversos documents apareixen demandes o queixes on es deixa constància de la deficiència de la higiene i de les instal·lacions. Les dutxes són escasses i estan brutes. En una relació de l'any 1948, la directora de l'Escuela Femenina de Educación, destaca com a obra "de urgente necesidad" cambres a les dutxes, unes per dutxar-se i altres per vestir-se¹⁶. Banyar-se amb aigua calenta també era un greu problema, i el bany es converteix en una tortura, en especial els mesos d'hivern. S'intenta pal·liar-lo, però les solucions són molt poc eficaces "carecen de agua caliente en el baño y duchas, por ello en invierno les es bastante dificultoso lograr un buen aseo; a pesar de ello, todas las semanas, [...] trasladan cubos desde la cocina, debiendo atravesar una porción de huerto"¹⁷

És en l'educació on es veuen les grans diferències que hi havia en el tracte dels menors interns segons fossin nens o nenes. La base de l'educació que es dóna a les nenes i noies va dirigida única i exclusivament a convertir-les en "àngels de la llar" i a què no oblidin en cap moment quin és el lloc que tenen assignat en la societat i que s'espera d'elles. Per contra els nens són preparats per a què en el futur tinguin una professió i puguin guanyar-se la vida i mantenir una família com cal.

"Allí hi havia taller de sastreria, espartenyeria, carpinteria, fusteria, que més... Que més d'oficis? Bueno, aquests quatre oficis, ja n'hi ha prou, no? I ensenyaven aquests oficis, ja quan tenies 16 anys, o una cosa així. [...] I ja no anaves a escola, només al taller"
Nicolás Alpiste Cotes

"Yo siempre les había dicho a las monjas que quería ser enfermera pero nunca me dejaron. Nunca me dejaron."
Rosario Segarra Candel

Si fem cas dels informes que elaboren els centres femenins, a aquests només els interessa saber si les menors saben llegir i escriure i si són hàbils en les labors o no. Com a molt alguna referència negativa sobre el caràcter, com que és mandrosa, o "debil mental". De fet, es considera un acte d'orgull tenir inquietuds intel·lectuals, ja que les joves han de rebre només una formació adequada per saber portar la direcció de les seves llars i aprendre un ofici compatible amb aquestes tasques. Quedava totalment descartat, que poguessin cursar batxillerat, com era el cas dels nens, encara que tinguessin aptituds i voluntat per fer-ho. Una altra gran diferència és que les nenes eren formades a la mateixa casa amb personal no sempre tan ben qualificat com seria de desitjar ja que normalment les mestres eren les mateixes religioses. En el cas dels nens, comptaven per a la seva formació amb professors preparats, o sinó assistien a escoles externes.

"Cursaba, quién, ¿nosotras? Este... Se puede decir que llegamos hasta un tercer año pero muy superficial. Porque eso fueron las clases que no eran de noche. Nosotras habíamos recibido como un sexto grado pero de noche nos daban unas clases porque [a] un profesor las monjas le dijeron: "Si usted viene a darles clase..." y el hombre se ofreció."
Rosario Segarra Candel

¹⁶ JUNTA PROVINCIAL DE PROTECCIÓN DE MENORES DE BARCELONA, "Escuela Femenina de Educación", Fons 334, Caixa 72, ANC

¹⁷ JUNTA PROVINCIAL DE PROTECCIÓN DE MENORES DE BARCELONA, "Guarderia de Niños de Pecho", Fons 334, Caixa 95, ANC

"Absolutament res. Sis anys morts. L'educació no estava en els plans. La meua mare portava algun llibre per jo no sabia llegir. Tot el que he après l'he après per mi mateixa i... ni un llapis... res, de res, i això, grava, queda molt marcat. Això m'ha acompleixat moltíssim. Quan vaig sortir tenia 12 anys i a treballar perquè a casa feia falta! De què?"

Amparo Garcia Lomeña

A partir de la Ley de Primera Enseñanza (1945) les noies reben una part de formació domèstica i una altra de formació intel·lectual i professional. La primera inclou administració de la llar, higiene de l'alimentació, medicina casolana, com elaborar un encertat horari de treball, un pressupost de despeses i d'ingressos, la comptabilitat domèstica, el valor alimentari i l'econòmic dels aliments, la preparació de menús, com estalviar, etc. La teoria va acompanyada de pràctiques: rentar, planxar, sargir, apedaçar, netejar, cuinar, etc. Amb aquesta excusa feien la feina del propi centre i subministraven peces de vestuari i aixovar per al seu propi ús, per a altres centres i també per vendre a particulars o botigues. En una memòria de l'any 1955 es reconeix que *"Gracias a la colaboración que prestan las muchachas acogidas en la Casa de Familia "Escuela del Hogar", la marcha del Mediopensionado [de Roger de Flor] no presenta la menor dificultad, pues son ellas las encargadas de servir el comedor de los pequeños, confeccionar sus prendas auxiliares y condimentar las comidas"*. En canvi, a la Casa de Família Moncada, el 1949 havien col·locat 60 aprenents i de 8 a 9 de la nit es feia una classe nocturna per aquests joves. El 1952, al mateix centre disposava de tallers d'arts gràfiques, mecànica, fusteria i ebenisteria, escultura, lampisteria, pintura, etc. També estaven empleats com a teixidors, dependents, meritoris, oficinistes, gravadors metal·lúrgics, fotogravadors, enguixadors, muntadors d'òptica, soldadors, etc. Així quan sortien ho feien amb un ofici i capacitats per guanyar-se la vida. Però això també comportava una gran duresa en el tracte perquè els menors eren obligats a dur a terme tasques molt dures en aquests tallers. Tant en el cas dels nois com en el de les noies, la mà d'obra els sortia gratis o molt barata.

HOMES ÚTILS PER A LA PÀTRIA, DONES ÚTILS PER A LA LLAR

El sistema de protecció de menors i de beneficència no es va organitzar un cop acabada la Guerra Civil sinó molt abans. Des de pràcticament el primer moment del conflicte, els insurrectes van organitzar un estat paral·lel al legalment constituït. Pel que fa al tema d'aquest estudi, es pot veure a diverses cartes i documents on es parla dels infants orfes i abandonats i de la necessitat de crear una Junta a cada localitat "alliberada" per organitzar la seva acollida.

Amb el Nou Estat es va recuperar l'estructura de protecció de menors i de beneficència anterior a la República i la guerra i van retornar als seus antics càrrecs la majoria de personatges afins al nou règim, que havien estat cessats pel govern republicà. Aquestes institucions es van encaixar dins una estructura organitzada des de l'Estat i l'Església, per reprimir, controlar i reeducar a la població i un sistema que va permetre que persones sense escrúpols i mesquines, medressin fins aconseguir els càrrecs de poder, uns llocs pels quals no estaven preparades, però això poc importava en uns moments en què l'únic aval era poder demostrar els serveis prestats a la Pàtria. Tot s'havia de fer en nom de Déu i de la Pàtria, en aquest ordre. Durant els primers anys de la postguerra, el poder de l'Església va ser omnipresent. La religió estava sempre present, en tots els actes de les persones i de la societat, molt més que la política, de la que ni es podia parlar. A més com que els recursos del Consejo Superior eren escassos, havien de recórrer a les institucions religioses per donar cabuda al gran allau de menors necessitats de tutela. En aquest context no és d'estranyar trobar en el funcionament dels centres una clara diferència entre els femenins i els masculins. El primer que crida l'atenció és que mentre els masculins acostumaven a ser grans edificis que agrupaven a centenars de nens o nois, les nenes estaven repartides en pisos o centres petits.

L'aspecte més destacable, però, és l'educació que es donava a aquests menors. A les nenes se les preparava exclusivament per a ser mestresses de casa, sense importar si eren analfabetes o havien après les *primeres lletres*. Només els ensenyaven algunes senzilles ocupacions, com *Corte i Confecció Sistema Martí*, perquè en el cas desgraciat que no aconseguissin casar-se poguessin guanyar-se la vida sense caure en la temptació de la *vida fàcil* i la prostitució. Per contra, els nens eren formats en un ofici, per poder mantenir una família amb dignitat. Tots van patir l'explotació del treball abusiu als tallers, com a mà d'obra barata, però les noies, a més, amb l'excusa de que s'aprèn més amb la pràctica que amb les teories, eren obligades a realitzar les tasques més dures de neteja, rentat de la roba, cuina, feines a la granja, i un llarg etcètera.

Un altre dels interessos de l'Estat era l'augment de la natalitat, i evitar la mortalitat infantil. Amb aquest esperit neix l'Oficina Central del Niño i l'Escuela de Madres, on es dona assistència mèdica i formació a les mares. També es creen les guarderies infantils i les cantines maternals a les barriades obreres, per atendre els fills i filles de les dones que treballen als tallers i a les fàbriques, i per millorar l'alimentació d'aquestes, ja que no poden deixar de treballar *com seria de desitjar*. L'educació es basava en el *nacionalcatolicismo*, i ningú podia escapar d'aquest sistema que va anular a tota una generació de dones. El sistema va anul·lar socialment a més d'una generació de dones i les va condemnar a l'anonimat. Les conseqüències d'aquest sistema educatiu s'estan pagant encara avui dia, perquè al cap i a la fi, els nens i nenes d'aquell moment, som els adults d'avui.

La infància va ser la gran víctima del franquisme, perquè al menys els adults ja s'havien format ideològicament i de caràcter, encara que la seva veu va ser silenciada, però els nens i les nenes no van tenir l'oportunitat de triar res més que allò que els oferien. Encara queda molt per investigar sobre les institucions de protecció de menors i benèfiques, i en especial sobre les experiències viscudes per aquests infants. Moltes són les persones a qui donar veu per escampar als quatre vents la injustícia comesa sobre elles en el moment que eren més vulnerables, quan els hi van robar la infantesa. Cal trencar amb el silenci d'un passat molt recent.

infanciaturteladaaenofranquisme.cat

BIBLIOGRAFIA

- ABELLA, Rafael: *Por el Imperio hacia Dios. Crónica de una Posguerra (1939-1955)*. Barcelona, ed. Planeta, 1978
- AGUILAR i CESTERO, Raül; CARBONELL i ESTELLER, Montserrat; GIMENO i CASES, Eva i MONTIEL i PASTOR, Josep: *La Casa de Maternitat i Expòsits. Les Corts*. Barcelona, Ajuntament de Barcelona, Districte de les Corts, Arxiu Municipal i Diputació de Barcelona, 2004
- BOSCH FIOL, Esperança i FERRER PÉREZ, Victòria A.: *El model de dona a la Secció Femenina. Implantació a les Illes Balears (1939-1975)*. Palma, U. Illes Balears, 1997
- BRUGUÉS, Guillermo: *Historia de la Casa de la Caridad. Barcelona 1362-1957*. Barcelona, Gersa, 1996
- BRUGUÉS TARRATS, Guillermo: *Este pedazo de cielo*. [Barcelona], l'autor, 2000
- CASTILLO, Michel del: *Tanguy*. Andorra la Vella, ed. Límits, 1994
- FOLCH i SOLER, Andreu: *Ramon Albó i Martí*. Barcelona, Oikos-Tau, 1995
- FOLGUERA CRESPO, Pilar: "El franquismo. El retorno a la esfera privada (1939-1975)", a GARRIDO, Elisa (ed.) *Historia de las Mujeres en España*. Madrid, Síntesis, 1997
- GALLEGO MÉNDEZ, Mª Teresa: *Mujer, falange y franquismo*. Madrid, Taurus, 1983
- GIMÉNEZ, Carlos: *Paracuellos*. Barcelona, ed. Glénat, 2000
- JUNTA PROVINCIAL DE BENEFICENCIA. Barcelona, JPB, 1944
- JPPMB: *Memoria del año 1949*, Barcelona, JPPMB, 1950
- JPPMB: *Memoria del año 1951*, Barcelona, JPPMB, 1951
- MANICH ILLA, Francisco de A.: *Memoria que presenta el vocal secretario de la comisión permanente al Pleno de la Junta Provincial de Protección de Menores*. Barcelona, 1947
- MOLINERO, Carme i YSÀS, Pere: "*Patria, Justicia y Pan*". *Nivell de vida i condicions de treball a Catalunya, 1939-1959*. Barcelona, ed. La Magrana, 1985
- PIQUER y JOVER, José Juan: *Antecedentes para el estudio de un estatuto del personal educador: las instituciones auxiliares y los funcionarios técnicos en la legislación de la Juntas de Protección de Menores*. Barcelona, 1954
- REGÀS, Rosa: *Luna Lunera*. Barcelona, Plaza i Janés ed., 1999
- ROIG RODRÍGUEZ, José Luis i TAMES CASTAÑO, José Manuel: *Mundet... un pequeño mundo*. Barcelona, l'autor, (sense data)
- Tribunal Tutelar de Menores de Barcelona: *Hacia la preparación y especialización del personal educador. Doctrina y práctica*. Barcelona, TTMB, 1958 (Ponencia presentada a la XVII Asamblea de la Unión de Tribunales de Menores celebrada en Córdoba, octubre de 1958)
- VINYES, Ricard: *Irredentas. Las presas políticas y sus hijos en las cárceles de Franco*. Madrid, Temas de Hoy, 2002
- VINYES, Ricard; ARMENGUO, Montse i BELIS, Ricard: *Els nens perduts del franquisme*. Barcelona, Ecsa i Televisió de Catalunya, 2003, 2a imp.
- YBARRA, Gabriel M^a de: *Estadística de factores influyentes en el extravío de nuestros menores. Ponencia aprobada por la Asamblea General de Madrid el 14 de diciembre de 1940*. Unión Nacional de Tribunales Tutelares de Menores de España, (sense data ni localitat d'edició)

HEMEROTECA

Catalunya-Express

El Correo Catalan

La Vanguardia Española

Pro Infància i Juventud. Barcelona, JPPMB, 1950-1961

Revista de la Obra de Protecció de Menores. Madrid, Consejo Superior de Protección de Menores, 1944-1959

Tele-Estel

Tele-Expres

ARXIUS

Arxiu Nacional de Catalunya (ANC)

Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB)

Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada del Departament de Justícia (CEJFE)

TESTIMONIS

Amparo Garcia Lomeña. Període: 1942–1948. Barcelona. Hospital Asilo San Rafael. Data entrevista: 29 de maig de 2006

Maria Lucas Ferrer. Període: 1963–1967. Barcelona. Ntra. Sra. del Coll. Data entrevista: 17 de juny de 2006

Nicolás Alpiste Cotes. Període: 1940–1948. València. Institución Benéfica Casa de la Misericordia. Data entrevista: 22 de juny de 2006

Eva Molló Novoa. Període 1961–1967. Barcelona. Ntra. Sra. del Coll. Data entrevista: 13 de juliol de 2006

Rosario Segarra Candel. Període: 1939–1949. Barcelona. No recorda el nom del pensionat. Data entrevista: 1 d'octubre de 2006

PROCEDÈNCIA DE LES IMATGES

1- Document de la Junta de Protección de Menores de Barcelona. Arxiu Nacional de Catalunya (ANC)

2- Fotos superiors: Documents de la Junta de Protección de Menores de Barcelona. ANC

Foto inferior: arxiu personal de les investigadores

3- Revista de la Obra de Protección de Menores, 1956

4- Revista de la Obra de Protección de Menores, 1949

5- Cedida per l'Institut Amatller

6- Cedida per Amparo García Lomeña

7- Dibuix cedit per Maria Lucas Ferrer
Foto cedida per Eva Molló Novoa

8- Cedida per Maria Lucas Ferrer

9- Cedida per Nicolás Alpiste Cotes

DOCUMENTAL DARRERE LA FINESTRA. VIDA QUOTIDIANA ALS CENTRES DE MENORS FRANQUISTES (R. Mamblona, 2006)

Sinopsi: El documental és el resultat d'una recerca històrica subvencionada pel Programa del Memorial Democràtic (Generalitat de Catalunya, 2005 i 2006), per conèixer una vessant més de la repressió que el sistema franquista va instaurar, en aquesta ocasió, a la infància i la joventut, posant especial èmfasi en el cas femení. Mitjançant la veu de quatre persones que varen estar internades en algun d'aquests centres -tres dones i un home- i de tres historiadores es recull una mostra del quan, com i perquè de l'internament de tantes nenes i nens en aquestes institucions.

Fitxa tècnica:

GUIÓ I DIRECCIÓ: Ricard Mamblona

RECERCA HISTÒRICA: Elena Ràfols Yuste, Maria Verdú Guinot i Neus Garcia Ràfols

DIRECTOR DE PRODUCCIÓ: Eduard Mamblona, AJUDANT DE PRODUCCIÓ: Xisca Ferrer, MERITORI DE PRODUCCIÓ: Ferran Palmés, ENTREVISTES: Cristina Culler, DIRECTOR DE FOTOGRAFIA: Pau Mirabet, REALITZACIÓ DE FICCIONS: Johsman

Rodríguez, MERITORI DE REALITZACIÓ: Jaume Ribó, SO: Alex Vilches, MUNTATGE: Johsman Rodríguez, MÚSICA: Marcos Casademunt, MAQUILLATGE I VESTUARI: Anna Tugués. ENTREVISTES: Amparo Garcia Lomeña, Maria Lucas Ferrer, Eva Molló Novoa,

Nicolás Alpiste Cotes, Elena Ràfols Yuste, Maria Verdú Guinot, Neus Garcia Ràfols, NENS DE LES FICCIONS: Nena 1, Sara Rodríguez Espies; Nena 2, Laia Febrero Tamayo;

Nen, Marc Febrero Tamayo

AGRAÏMENTS: Sergio Flores, Nick Sports, Muntsa Tamayo, Jorge R. Pombo, Carles Cardedeu, Jaume Obiols, Consorci per a la Normalització Lingüística. CNL de Barcelona. Delegació de Gràcia i Sarrià-Sant Gervasi.

MATERIAL LLOGAT A: Tatou vídeo, Camara Rent, Southern Sun

RODAT A: Reus, Caldes de Montbui i Barcelona

* Investigació realitzada mitjançant subvenció atorgada per la Generalitat de Catalunya, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació, Direcció General de la Memòria Democràtica (Convocatòria 2005, 2006 i 2007)